

Panun pakinoita

Z. Topeliuksen sulhaskirjeitä.

Nykyisenä asiallisena aikana, jolloin kirjeenkirjoittaminen on muuttumassa mieluisasta huvista pikemminkin vaikeaksi velvollisuudeksi, tuntuu suorastaan haitkealta lukea niin viehättävää ja kodikasta kirjekokoelmaa kuin tri Paul Nybergin toimittama Zachris Topeliuksen Sulhaskirjeitä (käsikirjoituksesta suomentanut Lauri Hirvensalo,) WSOY. Se vie lukijan ikäänkuin taikamatolla lennättäen vuosisadantakaiseen idylliin, silloiseen pääkaupunkiimme Helsinkiin, joka tietysti silloisellakin maailmankartalla oli pikkukaupunki, mutta kuitenkin sikäli poikkeuksellinen pikkukaupunki, että sillä oli yliopistonsa, keskusvirastonsa ja erittäin vilkkaat kulttuuriharrastuksensa ja sen mukaisesti myös ”ikkunat auki Eurooppaan”.

Helsingillä oli silloin jo lehtensä joista toisen toimittajana vaikutti juuri ystävämme Topelius, nuori filosofian kandidaatti elikkä maisteri, mutta niin utterasti kuin hän työskentelikin lehtensä hyväksi, sillä hänessä oli oikeaa journa-

listiverta — hyvä kilpailuhenki, hyvä suhteellisuustaju, nopea ja monipuolinen kynä, minkä kaiken perusteella häntä syystä on voitu väittää ensimmäiseksi todelliseksi pakinoitsija-toimittajaksemme — ei hän lehdessään saanut riittävästi tilaisuutta purkaa edes koseristilahjojaan saati että

hänen rakkaat omaisensa olisivat kaukaisessa pienessä kotikaupungissaan Uudessakaarlepyyssä voineet Helsingfors Tidningarista saada tietoja tarpeekseen heitä jo sukunsa ja nuorta morsianta nimenomaan sulhasensa mukanaolon takia kiinnostavista pääkaupungin teatteri- ja musiikkitapahtumista ja paljon arkisemmistakin yliopisto-, virasto-, hallinnollisista-, kaupallisista- jne. tapahtumista, puhumattakaan pienistä intimimmeistä seurapiiri- ja perhetapahtumista, olkoonkin, että silloiset lehtemme nykyamerikkalaisten suomalaislehtien kodikkaaseen tyyliin muistivatkin kertoa kuka milloinkin mistäkin mihinkin majataloon tai kulloinkin kenkin luo oli asettunut ym. perhepalstallista.

Topelius kirjoitti rakastettavia sulhaskirjeitään melkein päivästä päivään pyydellen tuhannesti anteeksi ja hellitellen rakastettua Emilietään mitä lyyrillisimmin ilmaisuin heti, jos vähänkään useampia päiviä oli päässyt vierähtämään kirjoittamatta. Mutta ei siinä kyllin, että hänen kirjeensä pätevät luonnollisessa herttaisessa rakastettavuudessaan ja vilpittömyydessään vaikka minkä rakkauskirjekurssin hyvänsä laudaturkirjoitusina, vaan hän esiintyy niissä todella sattuvana paikallispakinoitsijana, kuvailee tavallisia

arkisia tapahtumia pääkaupungissa, selostaa eri kulttuuritapahtumia ja päivän tapauksia, joita hän on ollut seuraamassa, kuvailee mitä sattuvimmin ilmauksin seuraapiirielämää asettaen asiat kunkin oikealle paikalleen, koska hänen huumorin värittämää todellisuustajuun eivätkä kaikenmaailman seurapiiritantit pysty hämäämään muka tärkeydellään, kun hän taas osaa valaa lämpöä ja tunnetta tilanteisiin, joilla todella on kulttuurihistoriallista merkitystä.

Nämä Topeliuksen mainiot kirjeet todella ansaitisivat laajojen piirien huomion ja suosion osakseen ja sen varmasti saavuttaisivatkin, jos lukijamme niihin ennakoluulottomasti tarttuisivat poistaen epäilyksen kaikesta kuivan historiallisen kirjanoppineen läsnäolosta. Ne ovat silti mitä elävintä kulttuurihistoriaa Suomen ensimmäisiltä henkisiltä täysikäisyyden vuosilta ja antavat nyt yhteen koottuina ja yhdessä julkaisuina merkittävän kokonaislaisen, lukemattomista pikkuhuomioista puhumattakaan, 1840-luvun Helsingin-kuvaan. Tuntuu kuin eläisi vuosisadantakaisesta aikaa lukiesaan loppiaisyön 1843 kirjeestä, että Borgströmillä oli koolla ”kokonainen pieni piiri — Appelgrenit, Bergerit, Sandmanit, Tengströmin tytöt, konttoristit, Frans Snellman

ja minä... mutta meidän, vähäpätöisten ihmisten lisäksi siellä nähtiin muusikko Elsner, lehtori Runeberg ja maist. dos. Joh. Wilh. Snellman.” Varteenotettava on myös seuraava lause: ”Snellman ja Runeberg ovat molemmat hyviä tuttuja Borgströmin kanssa — sellaisessa suhteessa on jotakin, mistä pidän kauppiaskodissa... sivistyneen ja mainion, erikoisen harrastusta, se on oikein kaunista...” Saman vuoden maaliskuussa hän kertoo olleensa kutsuissa Rosenkampffeilla. ”Seura oli hieno yli kaikkien kuvausten ja yhtä ikävä kuin hieno.” Yhdessä salongin nurkassa on kuitenkin ollut kiinnostavaa: — rouva Törne puhui Motte Fouquésta, Undinesta ja Thiodolt Islantilaisesta — M:lle Lundahl vuorostaan Nicanderista ja omasta kirjeenvaihdostaan Atterbomin kanssa. Suunnattoman hupaista!

”Ja sitten lähdettiin Tukholmaan.” Se on luku sinänsä. Lähtö pitkittyy ja mutkittuu moneen kertaan ja kun lukija — samoin kuin siis toistasataa vuotta sitten pikku Emilie — on varma, että matka vihdoinkin on tapahtunut onnellisine perilletuloinen, kaikkineen, niin elävä on matkakirje, ilmeneekin lopussa yhtäkkiä, että kaikki on pelkkää mielikuvitusta, Zachris istuu kuin istuukin vielä Borgströmin kamarissaan keväisenä yönä

ja uneksii Millastaan. Oikeakin matkakirje sitten kyllä aikanaan seuraa.

Niin lähettelee nuori Topelius morsiamelleen, jonka kanssa käyty kirjeenvaihto tapahtuu salassa ja kaikkien ystävien tietämättä — siihen aikaan osattiin olla niin hienotunteisia ja salaperäisiä, että meikäläinen ei sitä pysty edes kunnolla tajuamaan — rakkauskirjeitä ja kertomuksiaan, runojaan ja muita pikku omistuksiaan, kirje ja lentosuukkoja ja hyvän yön toivotuksia, mutta myös välillä hailineliöitä ja muuta asiallisempaa pappaa Lindqvistille tai omaan kotiinsa, jotka ovat ainoat, jotka nuorten lemmeistä tietävät paitsi täti Borgström, vuokratrouva, joka tuntui jotain aavistelleen, jos kirjällä vaieten.

”Nyt on kaunis toukokuun yö Eilen satoi ja jäät lähtivät tänään — nyt meillä on kevät. Aurinko paistoi tänään miellyttävästi märkyyteen — tuntui kevyttä tuoksu yli koko luonnon se vaikutti vielä kuin unenpöppöroiseltä. Milla kulta, tämä on ensimmäinen kevät, jolloin meillä on toinen toisemme...” Näin alkaa sulhanen kirjeensä eräänä v. 1843 toukokuun-

yönä. Asiaa on kuitenkin pohjalla seuraavassa lyyrillisessä vuodatuksessa: ”Lehdin ja kukkasin toivotan sinulle hyvää huomenta! Tuolla ulkona pyryttää lunta ja aurinko nousee paksujen, raskaiden pilvien alta; mutta minun aurinkoni ja minun iloinen kevääni olet sinä.” ”Lehdet ja kukat merkitsevät iloisia uutisia, joten en kai enää voi kauemmin pysytellä vaiti sen suhteen, mitä sanomalehdet kuitenkin juoruavat julki heti samassa postissa, että näet lisen-siaattitutkinto on valmis. Terve! ja hyvin muodostuneena hän ilmestyi tähän maailmaan viime perjantaina marraskuun 8. päivänä klo 12 keskipäivällä. Tutkintoa kesti kolme tuntia, jona aikana minua aivan yksin ahdisteltiin latinan kielellä ovien ammottaessa seälällä ja aikamoisen kuulijajoukon kuullen...”

Niin silloin! Lopetan nyt näytteitten lainamisen tähän. Kirja on minullakin vielä hieman keskellä ja toivon saavani vielä nauttia monista viehättävistä hetkistä tuossa ”biedermeierajassa”, kuten julkaisija ajankohdan sopivasti määrittelee.

P a n u.